Kuidas me siia jõudsime

Hoiate praegu käes selle raamatu täiendatud väljaannet. Raamat ise kasvas välja minu blogist ning blogi omakorda kirjade seeriast, mille kirjutasin oma tollal teismelisele tütrele Jessicale. Need kirjad käsitlesid mitmesuguseid teemasid – peamiselt raha ja investeerimist –, mille kuulamiseks ta polnud veel päris valmis.

Kuna raha on kõige võimsam tööriist, mis meil selles keerulises maailmas navigeerimiseks olemas on, on ülimalt oluline sellest aru saada. Kui otsustate raha üle valitseda, saab sellest suurepärane teenija. Kui te seda ei tee, hakkab raha valitsema teid.

„Aga isa," ütles mu tütar mulle kord, „ma tean, et raha on tähtis. Ma lihtsalt ei taha eluaeg üksnes selle peale mõelda."

See avas mul silmad. Minule on see teema südamelähedane. Enamikul inimestel on aga oma väärtusliku ajaga parematki teha kui rahast mõelda. Sildu ehitada, haigusi ravida, lepinguid sõlmida, mägesid vallutada, tehnoloogiaid välja töötada, lapsi õpetada ning ettevõtteid rajada ja kasvatada.

Paraku jätab selline heasüdamlik hooletus rahaasjade suhtes teid finantsmaailma šarlatanide meelevalda. Nende inimeste

meelevalda, kes muudavad investeerimise lõputult keeruliseks, sest mida keerulisem see on, seda tulusam on see neile ja seda kulukam meile. Nii satume paratamatult nende rüppe.

Üks oluline tõde teile: keerulised investeerimistooted eksisteerivad ainult selleks, et teenida kasumit neile, kes neid loovad ja müüvad. Lisaks sellele ei ole need investorile mitte ainult kallimad, vaid ka vähem tõhusad.

Nendest kirjadest on blogi kaudu kuni käesoleva raamatu mõlema trükini jäänud püsima kolm peamist põhimõtet.

1. Kulutage vähem, kui teenite.
2. Investeerige ülejääk.
3. Vältige võlgu.

Oma tütrele andsin algusest peale just seda nõu: järgi neid põhimõtteid ja sa saad rikkaks – ning mitte ainult raha mõttes.

Allpool käsitleme neid põhimõtteid põhjalikult. Enne seda võib aga olla abiks teada, milline on minu taust.

Minu lugu: asi pole kunagi olnud pensionile jäämises

Minule ei ole majandusliku sõltumatuse poole püüdlemine kunagi olnud seotud pensionile jäämisega. Mulle meeldib töötada ja olen oma karjääri nautinud. Asi on olnud selles, et mul oleks valikuvõimalusi. Et ma saaksin öelda „ei". Et mul oleks „käi-persse raha" (KP-raha) ja vabadus, mille see annab.

Hakkasin tööle kolmeteistkümneaastaselt (või isegi varem, kui lugeda sinna juurde kärbsepiitsade ukselt uksele müümine ja pandipudelite korjamine tee äärest). Üldiselt on töö mulle ikka meeldinud ning mulle on alati meeldinud selle eest raha saada.

Juba algusest peale olin loomu poolest säästja. Oma raha kasvamist jälgida oli joovastav. Ma ei ole päris kindel, kust see alguse sai. Võib-olla oli see mul geenides. Võib-olla meelitas ema mind mõttega punasest kabrioletist, mille ma kuueteistkümneseks saades endale osta saaksin, ehkki nii ei läinud.

Enne toda sünnipäeva ütles mu isa tervis üles ning peagi läks põhja ka tema ettevõte. Minu säästud kulusid ülikooli eest maksmiseks ning ma sain õppetunni, et maailm on majanduslikult ebakindel. Kabrioletid tulid hiljem. Tänaseni olen jahmunud, kui

loen keskealisest inimesest, kes lastakse pärast kahtkümmet aastat samal töökohal töölt lahti ja laostub siis peaaegu hetkega. Kuidas saab lasta sellel juhtuda? See tuleb sellest, et inimene pole kunagi õppinud päriselt raha valitsema.

Ma teadsin juba ammu enne väljendi „KP-raha" kuulmist, et mul on seda vaja. Kui mälu mind ei peta, pärineb see väljend James Clavelli romaanist „Üllas Kaubakoda"*. Hetkest, mil ma seda lugesin, oli mul olemas unustamatu nimega konkreetne eesmärk.

Romaanis püüab üks noor naine endale KP-raha kokku ajada. Selle all peab ta silmas piisaval hulgal raha, et olla täiesti vaba teiste nõudmistest ning teha oma aja ja eluga täpselt seda, mida ise soovib. Tema eesmärk on kümme miljonit dollarit – ehk palju rohkem, kui on vaja lihtsa majandusliku sõltumatuse saavutamiseks. Vähemalt minu jaoks. On kasulik, kui teis on veidi munka peidus.

Teiseks sain kiiresti aru sellest, et vähemalt niisama palju kui raha tähendab majanduslik sõltumatus oskust elada tagasihoidlikult, nagu meie sissejuhatav mõistulugu näitas.

Erinevalt romaani tegelasest ei tähenda piisav KP-raha minule tingimata raha, millest jätkub elu lõpuni. Mõnikord kujutab see endast lihtsalt piisavalt raha selleks, et mõneks ajaks kõrvale astuda. Esimest korda oli mul see kahekümne viie aastaselt, kui olin suutnud koguda lausa kuningliku summa – 5000 dollarit, mille kõrvale panemiseks töötasin kaks aastat palgaga 10 000 dollarit aastas.

---

* Orig. tiitel: „The Noble House". (Tõlkija märkus)

See oli minu esimene „päris“ töökoht ning enne selle leidmist olin pärast ülikooli lõpetamist veetnud kaks pikka aastat miinimumpalga eest lihttöid tehes. Mina aga tahtsin reisida. Tahtsin mõned kuud Euroopas ringi töllerdada. Läksin ülemuse juurde ja palusin neljakuulist palgata puhkust. Tollal oli see ennekuulmatu. Ta ütles ei.

Tol ajal eeldasin, et töösuhte tingimused ei ole läbirääkitavad. Teie küsite. Tööandja otsustab ja vastab. Kogu lugu.

Läksin koju ja mõtlesin umbes nädala. Ehkki mulle meeldis see töö ning ma arvasin, et uue töökoha leidmine on raske, otsustasin lõpuks töölt lahkuda. Ma tahtsin Euroopasse minna. Siis juhtus midagi huvitavat. Ülemus ütles: „Ära nüüd torma. Las ma räägin omanikuga.“

Kui tolm lõpuks hajus, leppisime kokku kuuenädalases puhkuses, mille veetsin jalgrattaga mööda Iirimaad ja Walesi sõites.

Ehkki ma ei pruukinud alguses mõista, et selliste asjade üle saab läbi rääkida, õppisin selle kiiresti ära. Samuti küsisin edaspidi igal aastal ühte kuud puhkust ja sain selle. Tänu sellele jõudsin järgmisel aastal Kreekasse. Mu silmad olid avanenud. KP-raha mitte üksnes ei maksnud reisi eest, see andis mulle ka läbirääkimisruumi. Ma ei olnud enam ori.

Pärast seda olen veel neli korda töölt lahkunud ning ühe korra olen ka kinga saanud. Olen olnud kõrvaltvaataja rollis nii napilt kolm kuud kui ka lausa viis aastat. Olen seda teinud selleks, et vahetada eriala, keskenduda ettevõtte ostmisele, reisida või – sel korral, kui otsus polnud minu teha – olla ilma igasuguse plaanita.

Ühe sellise, khm, palgata puhkuse ajal sündis mu tütar. Selliseid asju tuleb ikka ette, kui aega on jalaga segada. Nüüd on

ta täiskasvanu ning näinud üles kasvades kõike alates isast, kes töötab kaheksateist tundi päevas ja on pidevalt kodust ära, kuni isani, kes magab lõunani ja veedab päevad niisama logeldes. Küll aga on ta alati teadnud, et enamasti tegin ma parasjagu täpselt seda, mida ise teha tahtsin.

Mulle meeldib mõelda, et need kogemused õpetasid talle seda, mida on väärt see, kui sul on raha, ja seda, kui mõnus võib olla töö, kui sa pole selle külge aheldatud.

Kui ta oli umbes kaheaastane, läks tema ema tagasi kooli. See juhtus minu firmaostu perioodil ning mul oli palju vaba aega.

Õhtuti, kui ema oli koolis, veetsime tütrega lõputuid tunde „Lõvikuningat" vaadates. Ja siis veel kord. Ja veel kord. Tõenäoliselt olen seda filmi näinud rohkem kordi kui kõiki teisi filme kokku. Naerame siiani, kui teetassidest torne ja Lincoln Logsi klotsidest ehitatud palkmaju meenutame. Need tunnid panid aluse suhtele, mida oleme aastate jooksul üha enam hindama õppinud.

Ehkki ma toona palka ei saanud, otsustasime koos, et ka mu naine tuleb töölt ära ja jääb koduseks. Ehkki see mõte meeldis talle, tuli see otsus talle väga raskelt. Temagi oli juba lapsepõlvest saadik tööd teinud ning talle meeldis oma töö. Talle tundus, et ilma tööd tegemata ei panusta ta enam millessegi.

„Meil on KP-raha," ütlesin ma. „Uhketest autodest ja suuremast majast on meil ükskõik. Kui sa edasi tööl käiksid, siis mida me selle lisaraha eest üldse osta saaksime, mille väärtus oleks suurem kui see, et sa oled tütrega kodus?"

Niimoodi sõnastatuna oli valik lihtne. Ta tuli töölt ära. See oli meie kaugelt kõige parem „ost" üldse. Loomulikult tähendas see ka seda, et meil puudus igasugune töine sissetulek. Nende kolme

aasta jooksul, mil kumbki meist ei töötanud, kasvas meie netovara aga sellest hoolimata. Just siis saime esimest korda päriselt aru, et olime jõudnud kaugemale pelgalt sellest, et meil on KP-raha. Olime saavutanud majandusliku sõltumatuse.

Mina aga ei leidnudki ettevõtet, mida osta, kuid otsingud läksid sujuvalt üle konsultatsioonitööks ning paar aastat hiljem võttis üks klient mu tööle suurema palga eest, kui olin teeninud tollel töökohal, kust aastate eest olin ära läinud. Põrumise hind Ameerika Ühendriikides on selline.

Kui kolisime New Hampshire'i, hakkas mu naine vabatahtlikuna tööle meie tütre algkooli raamatukogus. Nende tööajad sobisid mõistagi suurepäraselt kokku. Mõne aasta pärast pakkus kool talle tasustatud tööd. See polnud küll selline kontoritöö, millega ta oli harjunud, kuid see oli pingevaba ja lõbus. Ta ei vaadanud enam kunagi tagasi.

Nende aastakümnete jooksul, mil oleme abielus olnud, on suurema osa ajast vähemalt üks meist töötanud. See lahendas kenasti ravikindlustuse keeruka probleemi. 1990. aastate alguses, kui meil oli mõni aasta, mil kumbki meist ei töötanud, ostsime suure omavastutusega katastroofilise tervisekindlustuse. Sellest on liiga kaua möödas ja kõike täpselt enam ei mäleta ning tänapäeva kohta see jutt arvatavasti enam ei käikski. Kui aga mu naine oleks otsustanud enne Medicare'i kehtima hakkamist töölt ära tulla, oleksime just midagi sellist uuesti võtnud.

Nagu ma edaspidi põhjalikult lahti seletan ning nagu võib lugeda ka pealkirjast, on meie investeeringud lihtsuse kehastus.

Märkate ka, et ma ei ole suur „mitme sissetulekuallika" investeerimiskoolkonna poolehoidja. Mina leian, et lihtne on parem.

Seetõttu ei ole meil veiseid, kulda, annuiteete, krüptovaluutat ega muud sellesarnast.

Kui 2011. aastal töölt ära tulin ja me täieliku majandusliku sõltumatuse saavutasime, oli meil veel alles paar varasemast ajast pärit investeeringut. Need olid viimased jäänukid aastate jooksul tehtud paljudest investeerimisvigadest. Nüüd, kus me oleme pensionil, tegime need esimesena rahaks, sest raha oli vaja. Enamik neist põhines mõttel, et suudan valida investeeringuid, mis edestavad laiapõhjalist aktsiaindeksit. Mul läks liigagi kaua aega, enne kui ma adusin, kui lootusetult keeruline see tegelikult on. Meid päästis kolm asja.

1. Meie vankumatu 50-protsendiline kokkuhoid.
2. Võlgade vältimine. Meil pole kunagi olnud isegi autoliisingut.
3. See, et võtsime lõpuks omaks indeksinvesteerimise põhimõtted, mille Vanguard Groupi asutaja ja indeksfondide leiutaja Jack Bogle aastakümneid tagasi täiuseni lihvis.

Tagasi vaadates rabab mind kõige rohkem see, kui palju ma olen vigu teinud. Ometi jõudsime just nende kolme lihtsa asja toel sinna, kuhu tahtsime jõuda. See peaks julgustama igaüht, kes on samuti omajagu halbu otsuseid teinud, kuid on valmis midagi teisiti tegema.

Oma teekonna alguses ei tundnud ma mitte kedagi, kes oleks samasugust rada käinud. Mul polnud aimugi, kuhu see kõik võib välja viia. Polnud kedagi, kes oleks öelnud, et üksikute aktsiate

noppimine on lollide lõbu või et majandusliku sõltumatuse saavutamiseks pole vaja iga löögiga kodujooksu üritada. Ainuüksi selle viimase teadmisega oleks mulle alles jäänud 50 000 dollarit, mis kullakaevandusega seotud sendiaktsia Mariah Internationaliga korstnasse lendas, ilma et ma sellest oleksin rikkaks saanud.

Nüüd olen ma pensionil (jälle) ja see on suurepärane tunne. Mulle meeldib, et ma ei pea kellast kellani töötama. Võin olla üleval kella neljani hommikul ja magada lõunani. Või tõusta kell pool viis ning vaadata päikesetõusu. Võin olla kodus või kaduda kuudeks kuskile kaugele. Kirjutan oma blogisse siis, kui vaim peale tuleb, ning võib-olla kirjutan veel mõne raamatu. Või istun lihtsalt verandal, kohvitass kõrval, ja loen teiste kirjutatud raamatuid.

Üks väheseid asju, mida ma kahetsen, on see, et kulutasin ülemäära palju aega selle üle muretsemisele, kuidas kõik ikka läheb. See on tohutu ajaraiskamine, kuid nähtavasti on see pisut kaasasündinud. Ärge teie nii tehke.

Mida vanemaks ma saan, seda enam pean iga päeva kalliks. Olen hakanud aina järjekindlamalt oma elust kõrvaldama asju, tegevusi ja inimesi, mis või kes enam väärtust ei lisa, otsides samal ajal juurde neid, mis seda teevad.

Maailm on suur ja kaunis. Raha on sellest vaid väike osa. Kuid KP-raha annab teile vabaduse, võimalused ja aja seda maailma avastada teie enda tingimustel. Olete te siis pensionil või mitte. Tundke oma teekonnast mõnu.